

Herinneringen aan De Beer

Een legendarisch natuurmonument

MARTIN LOK

Verschillende vogelrijke gebieden die ik tijdens mijn schooljaren regelmatig bezocht zijn al lang verdwenen: het Milvamoerasje, nu onder het asfalt van de Machiel Vrijenhoeklaan, de weilanden van de Segbroekpolder, nu bedekt met de puinduinenvan Kijkduin, en ook de weilanden van de Madepolder nabij Ockenburgh. Het grootste verlies was toch wel de vernietiging van De Beer, het legendarische natuurgebied aan de overkant van de Nieuwe Waterweg. De Beer was te bereiken met een klein pontje vanaf de Berghaven in Hoek van Holland dat de passagiers op de steiger aan de overkant van de Nieuwe Waterweg afzette.

Over de teloorgang van De Beer, nu bedolven onder Europoort, is al veel geschreven: o.a. door Buijsman (2007), Ouweneel (1978) en Redactie Het Vogeljaar (1964). De Beer was een prachtig gebied met duinen, een groen strand, een zoetwatermoeras, slikken en platen. Beusekom et al. (1930) beschrijven in het boek 'Het Vogeleiland' de vooroorlogse situatie. De grote strandvlaktes waren een ideale vestigingsplaats voor een aantal kustbroedvogels. In 1949 broedden er 10.000-11.000 paar Grote Sterns, 10.000-12.000 Visdieven, 150-200 Dwergsterns, 3.000 Kokmeeuwen, 150-200 Zilvermeeuwen, 250 Kluten, 30 Kemphanen en 200 Bontbek- en Strandplevieren (Korfmaker in: Buijsman, 2007). Enkele decennialang broedden er zelfs bijna jaarlijks een of meer paar Lachsterns. Na de teloorgang van De Beer heeft deze, ook internationaal gezien, zeer schaarse soort niet meer in ons land gebroed.

Opzichter Wabe Korfmaker en medewerkers leidden excursies naar de verschillende kolonies. Op de foto is mijn vrouw Marijke van der Starre te zien, die in haar jeugdijaren door haar vader meegenomen

werd naar De Beer. Ze kreeg daar een plastic jas om zich tegen de meeuwen te beschermen.

Bezoek van Marijke aan de kokmeeuwenkolonie op De Beer ca. 1957-1958.

De Beer was in Nederland de plek bij uitstek om morinelplevieren te kunnen zien. Dit was een soort die hoog op mijn wenslijst stond. In september waren meestal wel enkele morinellen op het uitgestrekte met zeekraal bedekte Groene Strand te vinden waar zij vooral foerageerden op groene rupsen. Nu arriveerden de morinellen meestal pas nadat de zomervakantie al beëindigd was. Een excursie naar De Beer in het weekend was geen optie omdat we in die tijd op zaterdag nog tot 13.00 uur op school zaten en op zondag niet mochten reizen. Mijn moeder had daarvoor wel een

oplossing: spijbelen! Zij zou wel een briefje voor school tekenen. Overnachten werd gedaan in de hooisluur van een boerderij op Rozenburg. Het wemelde daar van de ratten die niet alleen ons uit de slaap hielden maar ook nog ons brood dat tussen ons in lag, opaten. Het ophangen van onze maaltijden aan een lang touw aan het dak van de schuur hielp niet. De ratten klommen gewoon langs het touw omlaag.

Op 7 november 1957 werd het plan-Euro-poort wereldkundig gemaakt. Het natuurmonument De Beer moest plaats maken voor havens, olie-opslag tanks en chemische industrie. De basis voor het grootste olie-industrie complex ter wereld zou worden gelegd. Voor het natuurmonument betekende dit het definitieve einde. De officiële startdatum was 11 juni 1958 en spoedig daarna werd al begonnen met de werkzaamheden. Eerst werd het noordoostelijke gedeelte van De Beer opgespoten. Daarna volgde de aanleg van de 4de Petroleumhaven, die in 1960 gereedkwam. De Beer kwam uiteindelijk onder een zes meter dik zandpakket te liggen. Ook moesten twee dorpen, Nieuwesluis en Blankenburg, voor deze havens wijken.

Wanneer we Morinellen wilden zien voordat De Beer definitief verdwenen was moesten we dus wel haast maken! Op mijn laatste zomervakantiedag in 1958, op maandag 1 september, bezocht ik samen met Fred van Olphen, voor het eerst als twaalfjarige, De Beer. De Morinellen waren toen nog niet gearriveerd. Echter een boven het hoofd cirkelende groep van 75 Wespendienven maakte veel goed. Ik zou nooit meer zo'n grote groep Wespendienven in Nederland zien. Op 7 september 1958 kwam er uiteindelijk een melding binnen van 15

morinellen. Tijd om een spijbeldag op te nemen! Op dinsdag 16 september zagen we dan ook onze eerste twee morinellen die op een afstand van een paar meter of minder bekeken konden worden!

Een greep uit onze verdere waarnemingen:

16-06-1959	1 nachtzwaluw, 30 tortelduif
16-07-1959	1 grauwe kiekendief, 350 kluut
31-09-1959	1000den bonte strandlopers
02-11-1959	Wim ter Keurs wees ons op een kleine alk bij de Zuiderpier
04-01-1960	4 sneeuwgorzen en 25 geelgorzen
30-12-1960	1500 pijlstaart, 100 nonnetje
09-01-1961	6500 smient, 500 pijlstaart, 25 nonnetje
31-10-1961	1 casarca

Voor de kust van De Beer lag ook nog de Robbenplaat met zeehonden. Ik wilde graag deze zeehonden fotograferen. In mijn jeugdige overmoed dacht ik wel met een enkele arm naar de Robbenplaat te kunnen zwemmen met de camera boven water in de andere arm. De Robbenplaat was echter verder dan ik dacht en mijn arm met de camera werd zwaarder en zwaarder tot die onder water verdween. Einde camera en dus geen foto's van De Beer van mij bij dit verhaal! De twee jaar daarna volgden nog een aantal bezoeken aan een steeds kleiner wordend stuk van De Beer. De excursies naar de kuststrook konden nog even doorgaan toen de duinen al goeddeels waren verdwenen.

Wel was het zo dat de opgespoten gebieden van de nieuwe havens kort na het opspuiten zeer tijdelijk enorme aantallen

steltlopers konden huisvesten. Ik noteerde daar de volgende aantallen:

29 augustus 1960

300 Kleine Strandloper, 300 Bonte Strandloper, 200 Krombekstrandloper, 600 Bontbekplevier, 1 Grauwe Franjepoot, 100 Kluut, 450 Wintertaling, 1 Nijlgans. Mogelijk was dit de eerste geregistreerde waarneming van een nijlgans voor Nederland. De nijlgans is later als parkvogel in Nederland geïmporteerd en komt sinds 1967 in het wild voor, toen Nijlganzen ontsnapten vanuit een park in Den Haag (Lensink, 1996, 1999). De soort heeft voor het eerst in 1967 bij Scheveningen gebroed (Tirion, 1969). Op het Groene Strand nog 6 Morinelplevieren.

11 september 1960

200 Krombekstrandloper, 800 Kleine Strandloper 750 Bontbekplevier, 100 Kempphaan, 2 Grauwe Franjepoot. Ook was de Nijlgans nog steeds aanwezig.

20 september 1960

20 Krombekstrandloper, 100 kleine Strandloper, 200 Bonte Strandloper, 200 Bontbekplevier. Lang zouden die hoge aantallen niet duren. In september 1961

en 1962 werden geen noemenswaardige aantallen Steltlopers meer op de opgespoten terreinen geteld.

Het natuurmonument De Beer sloot definitief op 1 januari 1964 maar veel eerder was het gebied al vernietigd. We verlegden toen onze aandacht op vrije dagen naar andere gebieden, maar een echte vervanging voor een zo uniek natuurmonument als De Beer was er niet.

Bronnen

- G. van Beusekom, F.P.J. Kooymans, M.G. Rutten, N. Tinbergen (1930). Het Vogeleiland. A.G. Schoonderbeek, Laren.
- E. Buijsman (2007). Een eersteklas landschap: de teeloorgang van natuurmonument De Beer. Uitgeverij Matrijs met Natuurhistorisch Museum Rotterdam.
- E. Buijsman (2019). De Beer van dichtbij – verhalen uit de eerste hand. Mededelingenreeks Natuurmonument De Beer 20. Tinsentiep Houten.
- E. Buijsman (2022). Mensen van De Beer. Mededelingenreeks Natuurmonument De Beer 24. Tinsentiep Houten.
- R. Lensink (1996). De opkomst van exoten in de Nederlandse avifauna; verleden, heden en toekomst. *Limosa* 69 (3): 103 - 130.
- R. Lensink (1999). Aspects of the biology of Egyptian Goose *Alopochen aegyptiacus* colonizing The Netherlands. *Bird Study*, 46, 195-204.
- G.L. Ouweneel (1978). Herinneringen aan De Beer. *De Lepelaar* 57: 22-26.
- Redactie Het Vogeljaar (1964). Het trieste einde van De Beer. *Het Vogeljaar* 12: 213-216.
- C.J. Tirion (1969). De geschiedenis van een vreemd eendje. *Het Vogeljaar* 17: 99-101.

Tweede broedgeval Ijsvogel in Stadskwekerij

De ijsvogelbroedwand in de Stadskwekerij valt in de smaak bij de Ijsvogels. In de afgelopen maanden zijn ze er tot tweemaal toe tot broeden gekomen. Boudewijn Schreiner heeft urenlang vanuit een goed gecamoufleerd tentje in de tegenoverliggende tuin geprobeerd het uitvliegen van de jongen vast te leggen. Tot op dit moment, eind juli, had hij nog geen succes. Wel legde hij in fraaie foto's vast hoe het mannetje af en aan vloog met vis voor de jonkies. Hierbij een foto impressie vanuit de Stadskwekerij. Later dit jaar zullen Martin van de Reep en Boudewijn de nestholtes inspecteren. De wand in Oosterbeek laten de vogels vooralsnog links liggen.

